

Khai thác giá trị văn hóa địa phương trong xây dựng sản phẩm du lịch đặc thù các tỉnh miền núi phía Bắc Việt Nam

Tổng Hưng Tâm*, Nguyễn Hưng Bình

Học viện Chính sách và Phát triển

*ttham@apd.edu.vn

Tóm tắt

Nghiên cứu tập trung vào việc khai thác giá trị văn hóa địa phương trong xây dựng sản phẩm du lịch đặc thù tại các tỉnh miền núi phía Bắc Việt Nam – khu vực giàu bản sắc văn hóa nhưng đối mặt nhiều thách thức. Dữ liệu được thu thập từ 200 người bằng phương pháp hỗn hợp, kết hợp khảo sát và phỏng vấn bán cấu trúc. Kết quả cho thấy 5 thách thức chính, trong đó nổi bật là sự mai một văn hóa truyền thống và thiếu sự phối hợp giữa các bên liên quan. Đồng thời, vai trò cộng đồng được khẳng định khi đa số người dân tham gia tổ chức lễ hội và bảo tồn nghệ thuật dân gian. Nghiên cứu cung cấp luận cứ khoa học để hoạch định chính sách phát triển du lịch bền vững dựa trên giá trị văn hóa và sự tham gia của cộng đồng địa phương.

© 2025 Journal of Science and Technology - NTTU

Nhận 01/06/2025

Được duyệt 26/08/2025

Công bố 28/09/2025

Từ khóa

cộng đồng địa phương, du lịch đặc thù, giá trị văn hóa, miền núi phía Bắc

1 Giới thiệu

1.1 Đặt vấn đề

Miền núi phía Bắc Việt Nam (gọi tắt là miền núi phía Bắc) nổi tiếng với sự đa dạng văn hóa phong phú của các dân tộc thiểu số, cùng với cảnh quan thiên nhiên hùng vĩ và đặc trưng. Các giá trị văn hóa địa phương như lễ hội truyền thống, trang phục dân tộc, kiến trúc, phong tục tập quán và nghệ thuật thủ công đều góp phần tạo nên bản sắc riêng biệt cho vùng đất này. Trong bối cảnh phát triển du lịch bền vững, việc khai thác và phát huy giá trị văn hóa địa phương không chỉ giúp thu hút khách du lịch mà còn là cơ hội để bảo tồn và phát triển văn hóa truyền thống. Sản phẩm du lịch đặc thù dựa trên nền tảng văn hóa địa phương ngày càng được coi là yếu tố then chốt để nâng cao năng lực cạnh tranh và định vị thương hiệu du lịch các tỉnh miền núi phía Bắc. Mặc dù tiềm năng văn hóa phong phú, nhiều tỉnh miền núi phía Bắc vẫn gặp khó khăn trong việc khai thác hiệu quả các giá trị văn hóa để phát triển sản phẩm du lịch đặc thù. Một số thách thức nổi bật bao gồm sự mai một của giá trị văn hóa truyền thống, thiếu sự phối hợp chặt chẽ giữa các

bên liên quan, hạn chế về nguồn lực và nhận thức của cộng đồng địa phương, cũng như các yếu tố tác động từ quá trình phát triển du lịch đại trà. Đồng thời, vai trò của cộng đồng địa phương trong việc bảo tồn và phát huy các giá trị này còn chưa được phát huy đầy đủ. Điều này dẫn đến việc sản phẩm du lịch đặc thù chưa thực sự thể hiện được nét đặc trưng văn hóa bản địa, ảnh hưởng đến hiệu quả phát triển du lịch bền vững và giá trị kinh tế – xã hội vùng miền.

Nghiên cứu nhằm mục đích: (1) Xác định những thách thức chính trong việc khai thác giá trị văn hóa địa phương để phát triển sản phẩm du lịch đặc thù các tỉnh miền núi phía Bắc; (2) Phân tích vai trò của cộng đồng địa phương trong quá trình khai thác và phát huy các giá trị văn hóa nhằm xây dựng sản phẩm du lịch đặc thù đặc trưng và bền vững; (3) Đề xuất các giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả khai thác giá trị văn hóa trong phát triển du lịch đặc thù khu vực miền núi phía Bắc.

Nghiên cứu góp phần làm rõ các yếu tố ảnh hưởng và các khó khăn trong việc khai thác giá trị văn hóa tại các tỉnh miền núi phía Bắc, từ đó làm nền tảng cho việc xây dựng các chiến lược phát triển sản phẩm du lịch đặc thù

mang đậm dấu ấn bản địa. Đồng thời, việc làm rõ vai trò của cộng đồng địa phương sẽ giúp nâng cao sự tham gia của các nhóm dân cư trong bảo tồn và phát triển văn hóa gắn liền với du lịch, góp phần phát triển du lịch bền vững và nâng cao đời sống xã hội. Kết quả nghiên cứu cũng cung cấp căn cứ khoa học cho các nhà quản lý, các tổ chức phát triển du lịch và các bên liên quan trong việc hoạch định chính sách và thực thi các dự án phát triển du lịch văn hóa hiệu quả hơn. Trên cơ sở bối cảnh và những vấn đề nêu trên, việc tiến hành nghiên cứu về khai thác giá trị văn hóa địa phương trong xây dựng sản phẩm du lịch đặc thù các tỉnh miền núi phía Bắc là cần thiết và cấp thiết. Nghiên cứu không chỉ giúp giải quyết các thách thức hiện hữu mà còn khai mở các cơ hội mới nhằm phát triển du lịch đặc trưng, bền vững và góp phần nâng cao vị thế du lịch khu vực miền núi phía Bắc trên bản đồ du lịch quốc gia và quốc tế.

1.2 Tổng quan nghiên cứu

Việc khai thác giá trị văn hóa địa phương để phát triển sản phẩm du lịch đặc thù tại các tỉnh miền núi phía Bắc đã thu hút sự quan tâm của nhiều nhà nghiên cứu và cơ quan quản lý. Các nghiên cứu hiện có tập trung vào tiềm năng văn hóa, vai trò của cộng đồng và các thách thức trong quá trình phát triển du lịch bền vững. Tuy nhiên, vẫn còn thiếu những nghiên cứu toàn diện về việc tích hợp giá trị văn hóa vào sản phẩm du lịch đặc thù và vai trò của cộng đồng địa phương trong quá trình này.

Trong nghiên cứu [1] đã tập trung vào việc phát triển sản phẩm du lịch đặc thù tại vùng miền núi phía Bắc. Cụ thể, nghiên cứu này nhấn mạnh vào việc khai thác các yếu tố như khí hậu núi cao, cảnh quan nông nghiệp theo mùa và ẩm thực địa phương để tạo ra các sản phẩm du lịch hấp dẫn. Tuy nhiên, nghiên cứu chủ yếu tập trung vào khía cạnh tài nguyên tự nhiên và chưa đi sâu vào vai trò của cộng đồng địa phương trong việc phát triển sản phẩm du lịch đặc thù. Khai thác giá trị văn hóa đặc trưng bản địa thành sản phẩm du lịch đã được phân tích [2]. Bài viết nêu bật vai trò của các nhóm phụ nữ yêu văn hóa truyền thống trong việc bảo tồn và phát triển sản phẩm đặc trưng bản địa, như thổ cẩm Ba Na và dịch vụ trải nghiệm văn hóa của đồng bào H'Mông. Tuy nhiên, nghiên cứu chủ yếu tập trung vào các sáng kiến cộng đồng cụ thể và chưa cung cấp một khung phân tích tổng thể về vai trò của cộng đồng trong phát triển du lịch đặc thù.

Tiếp theo, [3] đã nhấn mạnh việc khai thác giá trị tinh hoa ẩm thực bản địa trong phát triển du lịch bền vững tại Cao

Bằng. Nghiên cứu này đề cập đến việc phát triển du lịch gắn với mô hình Công viên địa chất Toàn cầu UNESCO Non nước Cao Bằng và khám phá những nét văn hóa đặc sắc của địa phương thông qua ẩm thực. Tuy nhiên, nghiên cứu chưa đi sâu vào vai trò của cộng đồng địa phương trong quá trình này. Bên cạnh đó, [4] đã nghiên cứu trường hợp huyện Mộc Châu, tỉnh Sơn La để xây dựng các sản phẩm du lịch địa phương gắn với giá trị văn hóa của các dân tộc ít người. Nghiên cứu này cung cấp cái nhìn sâu sắc về cách thức khai thác giá trị văn hóa trong phát triển sản phẩm du lịch đặc thù. Tuy nhiên, nghiên cứu chủ yếu tập trung vào một địa phương cụ thể và chưa mở rộng ra các tỉnh miền núi phía Bắc.

Không chỉ vậy, [5] đã trình bày những thách thức trong việc phát huy giá trị kinh tế từ tài nguyên văn hóa. Nghiên cứu này đề cập đến việc cần có cách ứng xử phù hợp để không làm giảm cơ hội cho du lịch, đồng thời bảo tồn bền vững giá trị văn hóa cộng đồng. Tuy nhiên, nghiên cứu chưa đi sâu vào vai trò cụ thể của cộng đồng địa phương trong việc khai thác giá trị văn hóa để phát triển sản phẩm du lịch đặc thù. Có cùng nội dung, [6] phân tích lợi ích và thách thức trong quản lý Di sản Văn hóa và Thiên nhiên thế giới Tràng An. Nghiên cứu này nhấn mạnh sự cần thiết của việc khuyến khích các sáng kiến cộng đồng trong việc phát triển sản phẩm du lịch đặc trưng và bảo tồn văn hóa truyền thống. Tuy nhiên, nghiên cứu chủ yếu tập trung vào một di sản cụ thể và chưa mở rộng ra các tỉnh miền núi phía Bắc.

Một trong những nghiên cứu tiêu biểu của [7], đã đề cập đến việc khai thác giá trị di sản văn hóa trong phát triển du lịch. Nghiên cứu này nhấn mạnh việc khai thác các giá trị di sản văn hóa là một trong những mục tiêu để phát triển du lịch trở thành ngành kinh tế mũi nhọn của đất nước. Tuy nhiên, nghiên cứu chưa đi sâu vào vai trò của cộng đồng địa phương trong quá trình này. Bên cạnh đó, [8] phân tích việc phát triển du lịch cộng đồng theo hướng bền vững. Nghiên cứu này nhấn mạnh vai trò của cộng đồng trong việc bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa địa phương. Tuy nhiên, nghiên cứu chưa đi sâu vào các thách thức cụ thể trong việc khai thác giá trị văn hóa để phát triển sản phẩm du lịch đặc thù.

Khi nghiên cứu vai trò của phát triển du lịch dựa vào cộng đồng, nhóm tác giả này nhấn mạnh việc phát triển du lịch dựa vào cộng đồng góp phần nâng cao nhận thức cho cộng đồng và bảo tồn hệ sinh thái [9]. Tuy nhiên, nghiên cứu chưa đi sâu vào việc khai thác giá trị văn hóa địa phương trong xây dựng sản phẩm du lịch đặc thù. Và

[10] cũng đã phân tích vai trò di sản văn hóa trong phát triển du lịch ở vùng các dân tộc thiểu số. Nghiên cứu này nhấn mạnh việc phát triển du lịch gắn với bảo tồn di sản văn hóa của các dân tộc thiểu số. Tuy nhiên, nghiên cứu chưa đi sâu vào vai trò cụ thể của cộng đồng địa phương trong việc khai thác giá trị văn hóa để phát triển sản phẩm du lịch đặc thù.

Với nghiên cứu vai trò cộng đồng trong phát triển du lịch tại làng Thanh Thủy Chánh, Huế bằng khảo sát, phỏng vấn và quan sát [11]. Kết quả cho thấy cộng đồng góp phần quan trọng trong bảo tồn văn hóa nhưng còn hạn chế về kỹ năng, nhận thức và quyền lợi kinh tế. Tác giả đề xuất đào tạo, hỗ trợ chính sách để phát huy vai trò cộng đồng, song nghiên cứu chỉ tập trung tại một làng, chưa áp dụng cho miền núi đa văn hóa. Nghiên cứu [12] chỉ ra thách thức bảo tồn di sản ở Việt Nam như mai một giá trị, đô thị hóa, thương mại hóa và thiếu phối hợp. Nghiên cứu đề xuất chính sách đồng bộ và nâng cao ý thức cộng đồng, nhưng chưa đề cập cụ thể cách khai thác văn hóa cho sản phẩm du lịch đặc thù miền núi phía Bắc hay vai trò chủ động của cộng đồng trong phát triển du lịch.

Các nghiên cứu trên đã cung cấp những góc nhìn đa dạng về việc khai thác giá trị văn hóa địa phương trong phát triển du lịch đặc thù tại các tỉnh miền núi phía Bắc. Tuy nhiên, vẫn còn thiếu những nghiên cứu toàn diện về việc tích hợp giá trị văn hóa vào sản phẩm du lịch đặc thù và vai trò của cộng đồng địa phương trong quá trình này. Do đó, nghiên cứu hiện tại nhằm mục tiêu xác định những thách thức chính và phân tích vai trò của cộng đồng địa phương trong việc khai thác giá trị văn hóa để xây dựng sản phẩm du lịch đặc thù tại các tỉnh miền núi phía Bắc.

2 Phương pháp nghiên cứu

Nghiên cứu này áp dụng phương pháp hỗn hợp (mixed-methods), kết hợp định tính và định lượng nhằm đảm bảo tính toàn diện và chiều sâu trong việc phân tích các vấn đề liên quan đến khai thác giá trị văn hóa địa phương trong xây dựng sản phẩm du lịch đặc thù. Dữ liệu được thu thập trực tuyến trong khoảng thời gian từ tháng 2 đến tháng 4 năm 2025. Đối tượng và mẫu nghiên cứu gồm 200 người, bao gồm cán bộ quản lý du lịch cấp tỉnh/huyện, chuyên gia văn hóa, du lịch, người dân bản địa tham gia hoạt động du lịch, và du khách tại các tỉnh miền núi phía Bắc như Lào Cai, Hà Giang, Cao Bằng và Sơn La. Phương pháp chọn mẫu có chủ đích (purposive

sampling) được sử dụng nhằm đảm bảo tính phù hợp với mục tiêu nghiên cứu.

Phương pháp thu thập dữ liệu bao gồm (1) Khảo sát bằng bảng hỏi trực tuyến đối với người dân và du khách để thu thập ý kiến về giá trị văn hóa và mức độ khai thác trong sản phẩm du lịch; (2) Phỏng vấn bán cấu trúc (semi-structured interviews) với cán bộ và chuyên gia thông qua các nền tảng xã hội để làm rõ thách thức và vai trò của cộng đồng trong phát triển du lịch đặc thù. Phân tích dữ liệu định lượng được thực hiện bằng phần mềm SPSS với các kỹ thuật thống kê mô tả và phân tích nhân tố; dữ liệu định tính được phân tích nội dung nhằm rút ra các chủ đề chính liên quan đến hai câu hỏi nghiên cứu cốt lõi. Tất cả người tham gia đều đồng ý tham gia nghiên cứu một cách tự nguyện. Thông tin cá nhân và dữ liệu nghiên cứu được mã hóa và bảo mật tuyệt đối, tuân thủ đầy đủ các nguyên tắc đạo đức trong nghiên cứu khoa học.

3 Kết quả nghiên cứu

3.1 Tổng quan dữ liệu thu thập

Trong tổng số 200 người tham gia khảo sát, thành phần bao gồm: 60 cán bộ quản lý văn hóa - du lịch cấp tỉnh/huyện (30 %), 40 chuyên gia văn hóa/du lịch (20 %), 60 người dân địa phương tham gia hoạt động du lịch (30 %) và 40 du khách (20 %) từng trải nghiệm các sản phẩm du lịch văn hóa tại các tỉnh miền núi phía Bắc như Lào Cai, Hà Giang, Sơn La, Cao Bằng. Phân tích dữ liệu định lượng được thực hiện bằng phần mềm SPSS cho phép xác định tỷ lệ, mức độ và xu hướng đối với các biến định lượng và định tính trong bảng hỏi. Bên cạnh đó, 20 cuộc phỏng vấn bán cấu trúc được tiến hành để làm rõ bối cảnh và sâu sắc thêm nội dung về vai trò của cộng đồng địa phương và những thách thức trong quá trình khai thác giá trị văn hóa.

3.2 Những thách thức chính trong việc khai thác giá trị văn hóa

Kết quả khảo sát và phỏng vấn cho thấy có 5 nhóm thách thức nổi bật trong quá trình khai thác giá trị văn hóa để phát triển sản phẩm du lịch đặc thù tại khu vực nghiên cứu. Các thách thức được trình bày cụ thể trong Bảng 1 và Hình 1 dưới đây:

Bảng 1 Những thách thức chính trong khai thác giá trị văn hóa địa phương

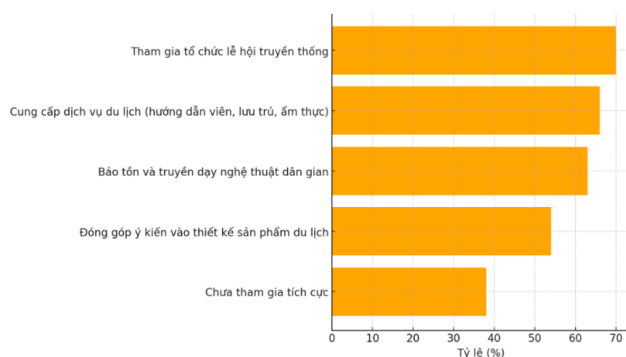
TT	Thách thức	Tỷ lệ (%)
1	Mai một giá trị văn hóa truyền thống	78
2	Thiếu sự phối hợp giữa các bên liên quan	65

3	Thiếu nguồn lực tài chính và nhân lực	62
4	Nhận thức hạn chế của cộng đồng địa phương	59
5	Tác động tiêu cực của du lịch đại trà	55

Phân tích chi tiết từ Bảng 1 cho thấy:

- Mai một văn hóa truyền thống (78 %): đây là thách thức lớn nhất. Các chuyên gia cho rằng sự xâm nhập của văn hóa hiện đại cùng quá trình di cư lao động khiến nhiều giá trị như ngôn ngữ dân tộc, kiến trúc nhà sàn, lễ hội truyền thống, nghề thủ công dân bị mai một hoặc biến tướng.
- Thiếu phối hợp giữa các bên liên quan (65 %): có sự rời rạc giữa các cơ quan quản lý Nhà nước, doanh nghiệp du lịch và cộng đồng bản địa trong việc khai thác và vận hành sản phẩm văn hóa, dẫn đến trùng lặp hoặc lãng phí nguồn lực.
- Thiếu nguồn lực (62 %): nhiều địa phương còn gặp khó khăn trong việc đầu tư hạ tầng, đào tạo nguồn nhân lực và phát triển sản phẩm đặc thù có chiều sâu.
- Nhận thức cộng đồng còn hạn chế (59 %): một số người dân vẫn xem du lịch chỉ là cơ hội kinh tế tức thời, chưa thực sự hiểu vai trò của mình trong bảo tồn văn hóa dài hạn.
- Tác động từ du lịch đại trà (55 %): sự xuất hiện của các loại hình du lịch đại trà, thiếu chọn lọc khiến một số làng nghề, lễ hội bị thương mại hóa, làm mất đi tính chân thực văn hóa.
- Vai trò của cộng đồng địa phương trong phát triển sản phẩm du lịch đặc thù

Kết quả khảo sát cũng cho thấy sự tham gia của cộng đồng địa phương là yếu tố then chốt trong việc khai thác giá trị văn hóa và phát triển sản phẩm du lịch đặc thù. Dữ liệu chi tiết được thể hiện qua Hình 2:

Hình 2 Vai trò của cộng đồng trong phát triển sản phẩm du lịch đặc thù

Phân tích chi tiết từ Hình 2 cho thấy:

- Tham gia tổ chức lễ hội (70 %) và dịch vụ du lịch (66 %): đây là hai hình thức phổ biến và hiệu quả, cho thấy người dân đang đóng vai trò trung tâm trong việc truyền tải văn hóa tới du khách.

- Truyền dạy nghệ thuật dân gian (63 %): cộng đồng vẫn gìn giữ và giảng dạy các hình thức biểu diễn dân tộc như múa xòe, hát then, khèn Mông. Đây là yếu tố tạo nét đặc trưng riêng cho sản phẩm du lịch.

- Đóng góp vào thiết kế sản phẩm (54 %): tỷ lệ này tương đối thấp, phản ánh thực trạng người dân ít được hỏi ý kiến khi thiết kế tour tuyến, gây mất kết nối giữa sản phẩm và bản sắc thực tế của cộng đồng.

- Chưa tham gia tích cực (38 %): đặc biệt tại các bản làng sâu vùng xa, người dân còn tâm lý e ngại, chưa sẵn sàng đón nhận khách hoặc thiếu kỹ năng làm du lịch.

3.3 Nhân tố ảnh hưởng đến hiệu quả khai thác giá trị văn hóa

Sử dụng phân tích nhân tố (Exploratory Factor Analysis – EFA), kết quả cho thấy có 3 nhóm nhân tố ảnh hưởng chính:

- Nhân tố 1: sự phối hợp thể chế (Institutional Collaboration) – ảnh hưởng mạnh nhất (Eigenvalue = 3,82): bao gồm sự liên kết giữa chính quyền, doanh nghiệp, cộng đồng, chuyên gia trong hoạch định và triển khai sản phẩm văn hóa.

- Nhân tố 2: năng lực cộng đồng (Community Capacity) – (Eigenvalue = 2,97): khả năng tổ chức, truyền dạy, tham gia sản xuất dịch vụ, quảng bá văn hóa.

- Nhân tố 3: tính chân thực và bảo tồn (Authenticity & Preservation) – (Eigenvalue = 2,61): phản ánh mối quan tâm đến việc gìn giữ nguyên bản, tránh thương mại hóa giá trị văn hóa.

3.4 Kết quả phỏng vấn định tính: kết quả từ 20 cuộc phỏng vấn bán cấu trúc (với 10 cán bộ quản lý, 5 chuyên gia và 5 đại diện cộng đồng) cho thấy:

- Tầm quan trọng của cộng đồng được nhấn mạnh xuyên suốt: 100 % người được hỏi cho rằng nếu không có cộng đồng, việc khai thác văn hóa địa phương sẽ mất đi tính chân thực và thiếu tính bền vững.

- Cần tăng cường đào tạo kỹ năng du lịch cho cộng đồng: hầu hết người dân bản địa chưa được đào tạo bài bản về đón tiếp, truyền thông, hướng dẫn viên, dẫn đến chất lượng trải nghiệm du lịch chưa cao.

- Chính sách hỗ trợ còn rời rạc và thiếu chiều sâu: các chương trình hỗ trợ từ nhà nước hoặc tổ chức phi chính phủ (NGO) hiện còn manh mún, chưa theo chuỗi giá trị hoặc có sự liên kết lâu dài.

3.5 Một số phát hiện bổ sung đáng chú ý

- Các sản phẩm được đánh giá cao bởi du khách bao gồm: tour tham quan làng dệt lanh ở Hà Giang, tour trải nghiệm nghi lễ Then của dân tộc Tày ở Cao Bằng, tour lễ hội Gầu Tào ở Sa Pa.

- Sự hài lòng của du khách đối với các sản phẩm du lịch văn hóa đạt mức trung bình khá (trung bình điểm đánh giá: 3,9/5). Tuy nhiên, du khách mong muốn nhiều hơn sự chân thực, trải nghiệm trực tiếp, và tương tác với người dân địa phương.

- Sự thiếu vắng sản phẩm “độc bản”: nhiều tour bị lặp lại mô-típ (đi chợ phiên, xem múa xòe, ăn cơm lam), thiếu yếu tố sáng tạo hoặc mở rộng trải nghiệm như workshop, lớp học ngắn, du lịch kết hợp học văn hóa. Kết quả nghiên cứu đã chỉ ra những thách thức nổi bật trong quá trình khai thác giá trị văn hóa tại các tỉnh miền núi phía Bắc, đồng thời khẳng định vai trò không thể thiếu của cộng đồng địa phương. Việc xây dựng sản phẩm du lịch đặc thù không chỉ là trách nhiệm của nhà nước hay doanh nghiệp mà cần sự chung tay và tham gia thực chất từ cộng đồng. Những dữ liệu thu thập được là cơ sở quan trọng để đề xuất các giải pháp phù hợp trong phần thảo luận và kiến nghị.

4 Kết luận

Nghiên cứu đã xác định rõ năm thách thức chính trong quá trình khai thác giá trị văn hóa địa phương nhằm phát triển sản phẩm du lịch đặc thù tại các tỉnh miền núi phía Bắc. Trong đó, sự mai một của các giá trị văn hóa truyền thống được xem là rào cản lớn nhất, phản ánh nguy cơ mất bản sắc nếu không có các biện pháp bảo tồn phù hợp. Bên cạnh đó, sự thiếu phối hợp giữa các bên liên quan, hạn chế về nguồn lực tài chính và nhân lực, nhận thức chưa đầy đủ của cộng đồng, và tác động tiêu cực từ du lịch đại trà đều là những yếu tố cản trở việc phát triển du lịch bền vững dựa trên nền tảng văn hóa bản địa. Kết quả nghiên cứu cũng khẳng định vai

trò trung tâm và không thể thay thế của cộng đồng địa phương trong việc bảo tồn, truyền dạy và trực tiếp tham gia xây dựng sản phẩm du lịch đặc thù. Cộng đồng không chỉ tham gia tổ chức lễ hội, cung cấp dịch vụ, gìn giữ nghệ thuật dân gian mà còn là người truyền tải giá trị văn hóa tới du khách. Tuy nhiên, mức độ tham gia vào quá trình thiết kế sản phẩm du lịch còn hạn chế, đặc biệt tại các vùng sâu vùng xa, cho thấy cần có chính sách khuyến khích và nâng cao năng lực cho người dân bản địa trong phát triển du lịch gắn với bảo tồn văn hóa. Với những phát hiện trên, nghiên cứu đóng góp quan trọng vào nền tảng lý luận và thực tiễn trong việc xây dựng các chính sách và mô hình phát triển sản phẩm du lịch đặc thù. Kết quả nghiên cứu giúp xác định rõ những rào cản cần vượt qua và những động lực cần phát huy, đặc biệt là vai trò của cộng đồng, nhằm khai thác hiệu quả giá trị văn hóa địa phương cho mục tiêu phát triển du lịch bền vững tại miền núi phía Bắc.

Trên cơ sở kết quả nghiên cứu, khuyến nghị các nhà hoạch định chính sách triển khai: Thiết lập cơ chế phối hợp chặt chẽ giữa chính quyền, doanh nghiệp và cộng đồng; ưu tiên ngân sách, nhân lực và hạ tầng cho bảo tồn văn hóa; xây dựng chương trình đào tạo kỹ năng du lịch, truyền thông và quản lý cho người dân; phát triển sản phẩm dựa trên tính chân thực, hạn chế thương mại hóa; đồng thời ban hành chính sách dài hạn bảo đảm cộng đồng tham gia trực tiếp vào thiết kế, quản lý và quảng bá du lịch bền vững.

Lời cảm ơn

Nhóm tác giả xin trân trọng cảm ơn Ban Tổ chức Hội thảo “Khai thác giá trị văn hoá trong phát triển sản phẩm du lịch đặc thù” đã tạo điều kiện, hỗ trợ thông tin, tài liệu, ý kiến chuyên môn quý báu, góp phần định hướng và hoàn thiện nghiên cứu của chúng tôi một cách hiệu quả.

Tài liệu tham khảo

1. Bùi Thái Hà. (2019). *Phát triển sản phẩm du lịch đặc thù vùng miền núi phía Bắc*. Viện Nghiên cứu và Phát triển Du lịch. Cục Du lịch Quốc gia Việt Nam. Trích xuất từ nguồn: <https://itdr.org.vn/tin-tuc-chung/phet-trien-san-pham-du-lich-dac-thu-vung-mien-nui-phia-bac/>
2. Ngọc Liên. (2022). Khai thác giá trị văn hóa đặc trưng bản địa thành sản phẩm du lịch. *Nhân dân Cuối tuần*. Cơ quan Trung ương của Đảng Cộng sản Việt Nam.
3. Việt Hùng. (2024). Khai thác giá trị tinh hoa ẩm thực bản địa trong phát triển du lịch bền vững. *Báo Cao Bằng*. Cơ quan của Đảng bộ Đảng Cộng sản Việt Nam tỉnh Cao Bằng. Trích xuất từ nguồn: <https://baocaobang.vn/khai-thac-gia-tri-tinh-hoa-am-thuc-ban-dia-trong-phet-trien-du-lich-ben-vung-3173354.html>

4. Đỗ Trần Phương. (2023). Xây dựng các sản phẩm du lịch địa phương gắn với giá trị văn hóa của các dân tộc ít người khu vực miền núi phía Bắc (Qua nghiên cứu trường hợp huyện Mộc Châu, Sơn La). *Tạp chí Văn hóa Nghệ thuật*, 539. Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch. Trích xuất từ nguồn: <http://vanhoanghethuat.vn/xay-dung-cac-san-pham-du-lich-dia-phuong-gan-voi-gia-tri-van-hoa-cua-cac-dan-toc-it-nguoi-khu-vuc-mien-nui-phia-bac-qua-nghien-cuu-truong-hop-huyen-moc-chau-son-la.htm>
5. Nguyễn Văn Hùng. (2024). Thách thức trong phát huy giá trị kinh tế từ tài nguyên văn hóa. *Tạp chí Kiểm toán trực tuyến*. Cơ quan Kiểm toán Nhà nước. Trích xuất từ nguồn: <http://baokiemtoan.vn/thach-thuc-trong-phat-huy-gia-tri-kinh-te-tu-tai-nguyen-van-hoa-34020.html>
6. Ninh Bình. (2025). *Lợi ích và thách thức trong quản lý Di sản Văn hóa và Thiên nhiên thế giới Tràng An*. Di sản Văn hóa và Thiên nhiên Thế giới Việt Nam. Báo Ninh Bình. Trích xuất từ nguồn: <https://baoninhbinh.org.vn/loi-ich-va-thach-thuc-trong-quan-ly-di-san-van-hoa-va-thien-500163.htm>
7. Nguyễn Trang. (2024). *Khai thác giá trị di sản văn hóa trong phát triển du lịch*. *Tạp chí Con số và Sự kiện Việt Nam trực tuyến*. *Tạp chí Con số và Sự kiện trực tuyến*. Trích xuất từ nguồn: <https://consosukien.vn/khai-thac-gia-tri-di-san-van-hoa-trong-phat-trien-du-lich.htm>
8. Đoàn Mạnh Cường. (2019). *Phát triển du lịch cộng đồng theo hướng bền vững (Phần 1)*. Cục Du lịch Việt Nam trực tuyến. Vụ Đào tạo, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch. Trích xuất từ nguồn: <https://vietnamtourism.gov.vn/post/29392>
9. Nguyễn Thị Lan Anh. (2025). *Vai trò của phát triển du lịch dựa vào cộng đồng*. Trường Chính trị Hoàng Văn Thụ. *Tạp chí Điện tử Chính trị và Phát triển trực tuyến*. Trích xuất từ nguồn: <https://chinhtrivaphattrien.vn/vai-tro-cua-phat-trien-du-lich-dua-vao-cong-dong-a1821.html>
10. Trần Hữu Sơn. (2025). Vai trò di sản văn hóa trong phát triển du lịch ở vùng các dân tộc thiểu số. *Báo Hà Nội Mới trực tuyến*. Cơ quan của Thành ủy Đảng Cộng sản Việt Nam, Thành phố Hà Nội. Trích xuất từ nguồn: <https://hanoimoi.vn/vai-tro-di-san-van-hoa-trong-phat-trien-du-lich-o-vung-cac-dan-toc-thieu-so-694028.html>
11. Nguyễn Hạnh Dung, & Trương Thị Thu Hà. (2019). *Sự Tham Gia Của Cộng Đồng Địa Phương Trong Phát Triển Du Lịch Tại Làng Thanh Thủy Chánh, Huế*. *Journal of Humanities and Social Sciences* 126(6D):101-119. DOI:10.26459/hueuni-jssh.v128i6D.5467. Hue University.
12. Nguyễn Huy Phòng. (2017). *Những thách thức trong bảo tồn, phát huy giá trị di sản văn hóa ở nước ta hiện nay*. *Tạp chí Điện tử Lý luận Chính trị*. Học viện Chính trị Quốc gia Hồ Chí Minh. Trích xuất từ nguồn: <https://lyluanchinhtri.vn/nhung-thach-thuc-trong-bao-ton-phat-huy-gia-tri-di-san-van-hoa-o-nuoc-ta-hien-nay-1605.html>

Harnessing local cultural values in developing niche tourism products in the northern mountainous provinces of Viet Nam

Tong Hung Tam*, Nguyen Hung Binh
Academy of Policy and Development
*thtam@apd.edu.vn

Abstract This study investigated the integration of local cultural values in developing niche tourism products in Northern mountainous provinces of Viet Nam, which are enriched in ethnic identity yet facing multiple challenges. Using a mixed-methods approach, data were collected from 200 participants through surveys and semi-structured interviews. Findings reveal five major challenges, notably the erosion of traditional culture and lack of coordination among stakeholders. Community engagement emerged as a key driver, with most of locals participating in traditional festivals and involved in preserving folk arts. The research highlighted the pivotal role of communities and provided scientific insights for policymakers to design sustainable cultural tourism strategies rooted in authenticity and inclusiveness. The study contributes to enhancing tourism competitiveness and preserving indigenous heritage in the local region.

Keywords Cultural values; Local community; Northern mountains; Niche tourism.

